

CICERO, DE INVENTIONE I

[1] Saepe et multum hoc mecum cogitavi, bonine an mali plus attulerit hominibus et civitatibus copia dicendi ac summum eloquentiae studium. Nam cum et nostrae rei publicae detrimenta considero et maximarum civitatum veteres animo calamitates colligo, non minimam video per disertissimos homines invectam partem incommodorum; cum autem res ab nostra memoria [5] propter vetustatem remotas ex litterarum monumentis repetere instituo, multas urbes constitutas, plurima bella restincta, firmissimas societates, sanctissimas amicitias intellego cum animi ratione tum facilius eloquentia comparatas. Ac me quidem diu cogitantem ratio ipsa in hanc potissimum sententiam ducit, ut existimem sapientiam sine eloquentia parum prodesse civitatibus, eloquentiam vero sine sapientia nimium obesse plerumque, prodesse nunquam. [10] Quare si quis omissis rectissimis atque honestissimis studiis rationis et officii consumit omnem operam in exercitatione dicendi, is inutilis sibi, perniciosus patriae civis alitur; qui vero ita sese armat eloquentia, ut non oppugnare commoda patriae, sed pro his propugnare possit, is mihi vir et suis et publicis rationibus utilissimus atque amicissimus civis fore videtur.

Heel vaak heb ik bij mezelf het volgende overdacht: of de welbespraaktheid en de opperste studie van de welsprekendheid de mensen en gemeenschappen meer goeds of meer slechts heeft bijgebracht. Want wanneer ik zowel de nadelen voor onze republiek overweeg, als in mijn geest de oude rampen van zeer grote steden beschouw, dan zie ik dat een niet zeer klein deel van de narigheden werd voortgebracht door zeer welbespraakte mensen. Maar wanneer ik op basis van de geschreven bronnen begin te zoeken naar zaken die, omdat ze zo lang geleden zijn ver van onze herinnering zijn verwijderd, dan zie ik in dat vele steden gesticht zijn, zeer vele oorlogen in de kiem gesmoord zijn, de sterkste verbintenissen en de meest verheven vriendschappen gevormd zijn, zowel door de rationaliteit van de geest als, wat makkelijker gaat, door de welsprekendheid. En dat inzicht leidt me, weliswaar door lang nadenken, voornamelijk tot deze mening dat ik meen dat wijsheid zonder welsprekendheid aan samenlevingen weinig voordeel kan bieden, maar dat welsprekendheid zonder wijsheid gewoonlijk al te hinderlijk is, en nooit voordelig. Daarom, als iemand, nadat er volledig is voorbijgegaan aan de meest rechtschapen en oprechte studies, die van het intellect en de moraal, zijn volledige aandacht richt op de oefening van het spreken, groeit hij op tot iemand die nutteloos is voor zichzelf en een gevaarlijke burger voor het vaderland. Maar hij die zich zo bewapent met de welsprekendheid, op zo'n manier dat hij niet tegen de goede punten van het vaderland vecht, maar net ervoor, dan zal die man, zo lijkt het mij toch, zeer geschikt zijn voor zowel zijn eigen belangen als de publieke, en een zeer genegen burger zijn.